

ปัญหากฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา¹

ภูวนาถ พานแก้ว²

เมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นการดำเนินคดีอาญาบางคดีใช้เวลานานในการพิจารณาคดี การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในคดีอาญา เพราะหากบุคคลใดถูกจับกุมจะต้องกลายเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีย่อมถูกจำกัดลง ก็เพราะว่าเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ จึงทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมตัว หรือยังอยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ต้องถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพ และเกิดความเสียหายในด้านอื่นๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็คือการพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา เพราะหากเป็นกรณีที่ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว โดยถือหลักที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้หากไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก็ควรที่จะให้ปล่อยชั่วคราวไป

การพิจารณาปล่อยชั่วคราวตามหลักการของรัฐธรรมนูญที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นมาตรการที่ช่วยผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ได้รับอิสรภาพในระหว่างถูกดำเนินคดี โดยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี แต่เนื่องจากปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการที่จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่อนุญาต และข้อจำกัดของกฎหมายที่ให้ศาลต้องใช้ดุลพินิจเพียงการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ประเทศไทยแม้ว่าจะยอมรับหลักการที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ก่อนที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาของศาล แต่ความเป็นจริงแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิดกลับได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมิได้รับการประกันตัวหรือการปล่อยชั่วคราวก็จะถูกควบคุมหรือคุมขังในเรือนจำเพื่อรอการพิจารณาของศาลอันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ถึงแม้ว่ากฎหมายได้บัญญัติมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มาตรฐานสากล และการคุ้มครองสิทธิ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสอบดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้ รองศาสตราจารย์สุพร วงศ์ทองสรรค์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ประทีป ธนินทร และรองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา เป็นกรรมการ

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ของผู้ต้องหาหรือจำเลยมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิทธิการมีทนายความ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่าง ต่อเนื่องรวดเร็วและเป็นธรรม แต่มาตรการทางกฎหมายหรือการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกันตัวหรือ การปล่อยชั่วคราวนั้นยังไม่ได้มีการพัฒนาหรือวางแนวทางและสร้างเครื่องมือที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล อีกทั้งในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานหรือศาลมิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความจำเป็นในการ เอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ และหากจะปล่อยชั่วคราวส่วนใหญ่มักใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้ปล่อย ชั่วคราวโดยยึดหลักประกันเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการพิจารณาคดีของศาล นอกจากนี้ ความ เหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคลยังส่งผลโดยตรงต่อสิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว สะท้อนให้เห็น ถึงการปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่ไม่เสมอภาคกัน การกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้ปล่อย ชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นหลักตามข้อปฏิบัติที่ว่าทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือแม้ศาล เห็นว่าการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องเป็นเรื่องมีเหตุจำเป็น และศาลต้อง แสดงเหตุผลที่สั่ง ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามกฎหมาย ซึ่งดุลพินิจของศาลในการสั่งคำร้องขอให้ปล่อย ชั่วคราวนั้นก็ยังขึ้นอยู่กับกรเรียกประกันหรือหลักประกันเป็นส่วนใหญ่

กฎหมายไทยการนำตัวบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยที่ยังไม่มีคำพิพากษาชี้ชัดว่ากระทำ ความผิดจริงเหล่านี้ไปกักขังรวมกับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาว่ามีความผิดแล้ว่อมทำให้ถูกตราหน้า จากสังคมว่าเป็นคนมีประวัติต้องโทษทำให้การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวจึงเป็นมาตรการสำคัญที่ ผ่อนคลายการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยไม่ต้องถูกควบคุมตัวไว้ โดย การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับอิสรภาพไปเป็นการชั่วคราวระยะเวลาที่มีกำหนดในระหว่างก่อนศาลมี คำพิพากษา ซึ่งประเทศไทยปัจจุบันมีวิธีการปล่อยชั่วคราวอยู่ 3 แบบ ดังนี้

การปล่อยโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมี หลักประกัน เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามหมายนัดหรือหมายเรียก เท่านั้น

การปล่อยโดยมีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ประกันทำสัญญา ประกันและลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาประกันว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติ ตามจะถูกปรับตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน

การปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน ต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล และมีการวาง หลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอาหลักประกันตามจำนวนที่ระบุไว้เมื่อมีการผิดสัญญา

มาตรการการปล่อยชั่วคราวเป็นวิธีที่ดีเพื่อให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ต้องถูกควบคุม ตัวหรือถูกกักขังก่อนมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นหลักประกันถึงการมีตัวตนอยู่ของผู้ต้องหาหรือ จำเลยว่าจะไม่หลบหนีการพิจารณาพิพากษาของศาล โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นสัญญาว่าจะปฏิบัติตาม

นัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลและถ้าผิดสัญญาผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ทำสัญญาประกัน จะต้องรับผิดชอบเงินประกันเป็นค่าปรับตามจำนวนที่ศาลได้กำหนดไว้

ปัจจุบันในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองและต่างมีแนวทางสอดคล้องกัน จึงได้มีมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวเพื่อเป็นการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในระหว่างการถูกดำเนินคดี ซึ่งได้เกิดการบัญญัติรับรองไว้หลากหลายโดย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (ข้อกำหนดโตเกียว) United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules) เป็นต้น

ปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย ยังมีข้อบกพร่องในทางปฏิบัติของระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาให้ปล่อยตัวชั่วคราวบุคคลได้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติ และระเบียบข้อบังคับเรื่องดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกันไป ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และความไม่เสมอภาคของบุคคลเหตุเพราะบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเห็นสมควรนำมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

ตามหลักกฎหมายประเทศไทยคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะตั้งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ประกาศ ณ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 ประสบปัญหาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีความประสงค์ขอปล่อยชั่วคราวกรณีต้องมีประกันทำให้คนด้อยโอกาสที่มีประวัติดีแต่มีฐานะยากจน ไม่มีหลักประกันอย่างเพียงพอต้องถูกคุมขัง ทำให้ขาดโอกาสการได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเป็นการขัดต่อหลักสิทธิเสรีภาพ เมื่อพิจารณาระหว่างคนที่มีความฐานะทางเศรษฐกิจดีกับคนที่มีความฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและแม้กระทรวงยุติธรรมจะได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น แต่การขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมทำให้เกิดความล่าช้าส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร อีกทั้งการมีกองทุนยุติธรรมก็ได้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เนื่องจากการขอปล่อยชั่วคราวยังคงต้องใช้หลักประกัน ซึ่งการยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหลักประกันเป็นเงิน ในการพิจารณาอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ที่มีอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้โอกาสจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และสามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยจะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมและปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เพราะไม่ได้ยึดโยงอยู่กับหลักประกันที่เป็นเงิน

2) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับและบทลงโทษกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี

ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการบังคับและบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี มีเพียงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคท้าย ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ซึ่งเป็นการกำหนดเงื่อนไขเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี แต่ก็มิได้มีมาตรการบังคับและบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี ทำให้ผู้ต้องหาเลือกที่จะหลบหนีในระหว่างที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราว ประกอบกับในระหว่างที่ผู้ต้องหาหลบหนี อายุความในคดีที่ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดก็ไม่ได้สะดุดหยุดลง ซึ่งหากผู้ต้องหาสามารถหลบหนีจนพ้นระยะเวลาอายุความแล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหารายนั้นได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความ ทำให้ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไม่เกรงกลัวและเลือกที่จะหลบหนีเพื่อให้พ้นอายุความ

3) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการการขาดหน่วยงานกลางในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นศาล

การขาดข้อมูลที่ครบถ้วนเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาว่าสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่นั้น ปัญหาสำคัญที่เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องวินิจฉัยก็คือ มีโอกาสหรือมีความเป็นไปได้ที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐาน หรือไปก่อภัยอันตรายประการอื่น หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเองจะตกอยู่ในอันตรายหรือไม่ ซึ่งการจะวินิจฉัยปัญหาเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลอันเป็นพฤติการณ์แห่งคดีและพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ประกอบการวินิจฉัย เช่น ประวัติการกระทำความผิดอาญา ภูมิหลัง ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ชื่อเสียง เกียรติคุณ รวมทั้งหน้าที่การงาน หรืออาชีพของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือแม้แต่ความผูกพันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีต่อครอบครัวหรือสังคมแวดล้อม

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ดังนี้

ประเด็นปัญหาที่ 1 ควรยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหลักประกันเป็นเงิน ในการพิจารณาอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ที่มีอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้โอกาสจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และสามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

แม้กระทรวงยุติธรรมจะได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น แต่การขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมทำให้เกิดความล่าช้า ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร

อีกทั้งการมีกองทุนยุติธรรมก็มีได้แก่ปัญหาที่ต้นเหตุ เนื่องจากการขอลปล่อยชั่วคราวยังคงต้องใช้หลักประกัน ซึ่งการยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหลักประกันเป็นเงิน ในการพิจารณาอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว จำเลย ที่มีอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้โอกาสจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และสามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยจะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมและปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เพราะไม่ได้ยึดโยงอยู่กับหลักประกันที่เป็นเงิน

ประเด็นปัญหาที่ 2 ควรแก้กฎหมายโดยเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

มาตรา 117 เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำความผิดมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำความผิด อาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันทั่วถึง ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้เจ้าพนักงานนั้นรับจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันนั้น

กรณีที่มิคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดตามมาตรา 108 วรรคสาม กับผู้ต้องหาหรือจำเลยใด ถ้าปรากฏว่าอุปกรณ์ดังกล่าวถูกทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ไม่ว่าโดยวิธีใด ให้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นหนีหรือจะหลบหนี

ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเป็นบุคคลที่ศาลสั่งปล่อยชั่วคราว ศาลอาจมีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานศาลดำเนินการแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือถ้ามีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันทั่วถึง ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ และเมื่อจับได้แล้ว ให้นำผู้ถูกจับไปยังศาลโดยเร็ว

ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทยยังขาดมาตรการบังคับและบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี

จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

“มาตรา 117/1 ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ”

ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทยยังขาดบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี

จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

“มาตรา 117/2 ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรา 117/2 ไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง”

ประเด็นปัญหาที่ 3 ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทยยังขาดหน่วยงานกลางในการประเมิน ความเสี่ยง และรวบรวมข้อมูลของบุคคล เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของศาล จึงเห็น ควรดำเนินการดังนี้

1) จัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับสำนักงานปล่อยชั่วคราวหรือ ระบบงานใน ทำนองเดียวกันของต่างประเทศ ซึ่งหน้าที่ของหน่วยงานนี้ คือ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่เป็นปัจจัยในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของศาล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ประเมิน ความเสี่ยงของผู้ต้องหาหรือจำเลย และรายงานข้อมูลทั้งหมดต่อศาล พร้อมเสนอความเห็นว่าการปล่อยตัว ชั่วคราวหรือไม่

2) เชื่อมโยงฐานข้อมูลของศาลยุติธรรมกับฐานข้อมูลขององค์กรอื่นที่อาจให้ข้อมูล สำคัญซึ่งเป็น สิ่งจำเป็นในการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย

3) การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของศาลนั้น ศาลยังมิได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ฐานะ อาชีพ เกียรติคุณ ความร้ายแรงของการกระทำซึ่งมีผลให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งคำร้องขอปล่อยตัว ชั่วคราวเป็นไปอย่างถูกต้องดังนั้นเมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วน การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวจึงอาจไม่เหมาะสม กับทุกกรณี จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวโดยอาศัยเหตุดังกล่าวบัญญัติใน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 โดยให้ศาลสามารถไต่สวนคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว โดย อาศัยข้อมูลจากหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ระบบประเมินความ เสี่ยงก่อนการปล่อยชั่วคราว (Pretrial Services Program) โดยจัดตั้งสำนักงานสืบเสาะและคุมประพฤติใน ขั้นตอนการปล่อยชั่วคราว (Pretrial Services Agencies)

เอกสารอ้างอิง

คณิง ฤาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

พงษ์ธวัช บุญพิทักษ์. สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560.

วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

สุชาย จอกแก้ว. ทำอย่างไรจะได้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินเตอร์บุ๊ก, 2552.

อุทัย อาทิวะ. รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วี. เจ. ฟรีนดิง, 2554.